

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Juris Canonici A. R.P. Paulo Laymanno Societatis Jesu Theologo SS.
Canonum In Alma, Catholica, Et Episcopali Universitate Dilingana
Professore Qvondam Ordinario, Prælectionibus Academicis Illustrati

Laymann, Paul

Dilingæ, 1673

Capitvlvm VI. Insuper.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62587)

Pro intellectu adverte, quod testes alij sint de scientia & sensu, qui videlicet deponunt se scire rem gestam esse, eo quod proprio visu, auditu &c. deprehenderit, & talium testimonium ordinariè requiritur ad facti probationem secundum gloss. in l. 2. §. *Idem Labeo. verb. Audierint. ff. De aqua pluvia.* Alij autem sunt testes de credulitate, qui jurati deponunt se credere ita esse, quia videlicet à fide dignis audiverint, & tales testes multum à proprietate testimonium deficiunt, quare non in omnibus, sed tantum in quibusdam causis recipiuntur, uti videre est apud *Farinac. g. 64. num. 69.* Inter has autem causas recensetur consanguinitas, ad quam probandam interdum etiam testes de auditu & credulitate admittuntur, dummodo conditiones adsint, quæ hoc cap. insinuantur, & clariùs exprimuntur in cap. *Licer. 47. h. tit. ubi proprius explicandi locus est.*

Nota, testis, qui ex testimonio ferendo commodum, aut si non testificetur, damnum reportaturus est, idoneus censeri non debet, quia dicitur testari in propria causa, iuxta l. 1. ff. *Quando appellandum.* ubi dicitur: palam est, eam esse propriam causam, cuius emolumentum aut damnum ad aliquem suo nomine pertinet. Videatur c. 3. *Caus. 4. q. 3.*

CAPITVLVM VI.

Insuper.

PARAPHRASIS.

Capitulares ipsèque Prælatus in causa Ecclesiæ suæ testes esse possunt, excepto, si unus eorum aut plures constituti sint, qui procuratorio nomine causam in iudicio agant aut promouèant, horum enim testimonia non admittuntur.

SUMMARIUM.

1. Singuli de vniuersitate possunt testes adhiberi in causis sua vniuersitatis.
2. Saltem civilibus & non arduis.
3. Nisi vniuersitas illa valde parua esset.
4. Et nisi estimabilis utilitas propria coniun-

Et esset cum causa communitatis.

5. Neque tamen hi testes pro sua communitate deponentes, sunt omni exceptione maiores.
6. Legatarij quod testes testamentarij esse possint, speciali favore concessum est.
7. Non potest quis in eadem causa esse Procurator & Testis.

Nota I. Prælatus Capitularis aut Conventualis in causa Ecclesiæ suæ testis esse potest, ut hic, & in cap. *Nuntius. 12. hoc tit. & cap. 1. Causa. 14. q. 4. iuncta gloss. verb. Stephani.* & debet id extendi ad causam cuiusvis vniuersitatis, aut Collegij, quod singuli qui sunt eius vniuersitatis, testes adhiberi queant, secundum *Ioan. Andream in cit. cap. Cum Nuntius. Panorm. hinc n. 2. Felinum. 1. Menoch. in Arbitrar. Casu 106.* Ratio reddi debet, quia talis non fert testimonium in causa propria, cum aliud sit jus vniuersitatis, & aliud jus singulorum, l. *Sed si. 10. §. Qui manumittitur. ff. De in ius vocando.* Confirmatur. Propria causa non esse censetur, nisi quis suo nomine eam agere possit, l. 1. §. *In propria. ff. Quando appellandum.* Sed aliquis è communitate non potest causam communitatis suo nomine agere, ut docent *DD. in cap. Edoceri. 21. de Rescript. c. Causam. 9. de iudiciis. & Clement. 3. de Procuratoribus.* ergo causa vniuersitatis non est propria singulorum.

Nec refert quod commoda vniuersitatis quodammodo etiam participant singuli, istud enim interesse, seu commodi participatio, non censetur esse tanta, ut in causis civilibus præsertim non arduis testimonium repelli possit, quia verisimile non est, quod propter commodum vniuersitatis aliquis, maxime si Religiosus sit aut Clericus bonæ vitæ, peierare velit, cum negligi plerumque soleant, quæ communiter possidentur. l. 2. *C. Quando & quibus quarta pars. &c.* Videatur *Felin. hinc n. 2.* Porro in causa criminali membrum communitatis non potest testis adduci in favore communitatis. c. 1. 14. q. 2. propterea quod causa ardua & valde præiudicialis sit in qua proinde exactissimæ probationes ordinariè requiruntur, idè èq; tales testes quibus

- bus nihil opponi possit, quare simili ratione dicendum videtur, si causa civilis valde ardua sit, tunc testes ex eodem collegio productos contra extraneum repellendos esse. Contra extraneum, a quo; at verò si universitas v. g. vel Capitulum ageret contra Canonicum aut Prælatum suum, tunc posset alius Canonicus produci in testem, etiam in causa criminali & civili ardua, uti docet glossa communiter recepta in *cit. c. 1. verb. Stephani. Panormit. & Felin. hic. n. 4. Farinac. quest. 60. n. 56.* Nisi sit parva universitas seu paucis membris constans, tunc enim qui à communitate ut testis producitur, censetur esse domesticus ac familiaris, qui repelli debet à testimonio in tali causa, iuxta *cit. c. 1. & l. Etiam. 3. Cod. De Testib. l. Testes. 24. ff. cod. & docent DD. cc. Ioan. Andreas cit. cap. Cùm Nuntius n. 4.*
4. Præterea si causa Universitatis cum propria alicuius utilitate iuncta sit, tunc is prohibetur esse testis, v. g. Prælatus, si agatur de redditibus pertinentibus ad mensam suam; uti docet *Ioan. Andr. cit. n. 4. Panorm. hic n. 6. Felin. n. 9.* ex quo inferunt, si controversia sit circa pascua aut silvas cædvas, in quibus singuli oppidani jus obtinent, quòd idonei testes non sint. Præterea magis comuniter receptum est, quòd testes ex corpore communitatis in causa eiusdem producti, non sint omni exceptione maiores, ideòque duo non sufficiant ad plenam probationem, uti docet *Conarr. in pract. q. c. 18. num. 4. Mascard. Conclus. 1414. n. 15. Farinac. num. 536. contra Panorm. hic n. 2.* quia negari non potest, inesse aliquam affectionem, si quis pro iure patriæ aut universitatis, cuius pars est, testari debeat; quamobrem, si ex adversa parte producti testes de contrario deponant, his maior fides habetur, uti docet *hic Panorm. num. 2. Felin. n. 3.* nisi agatur de gestis per ipsam universitatem aut Collegium; hæc enim magis nôsse censentur ij, qui sunt è Collegio, ideòque etiam testes magis idonei reputantur, quàm alij iuxta *c. cit. & notat Felinus cit. n. 3. Farin. n. 539.*
6. Quæritur, num Legatarius testis adhi-

beri possit in causa testamenti, videtur negandum, quia commodum inde reportat, quandoquidem legatum ex valore testamenti pendet, si sit ad causas profanas, *l. Eam. 4. Cod. De fideicommissis.* Sed contrarium est expressum in *§. Legatarius, Institut. de testamentis,* ubi Ratio datur, quia Legatarij non juris successores sunt, id est, testamentum principaliter fit propter jus succedendi in hæreditate, licet secundariò annectantur legata. Sed contra hanc rationem est, quia testis repelli debet, et si commodum tantum indirectè & per consequentiam percipiat, dummodò id æstimabile & certum sit. *arg. cit. §. In propria.* Videatur *Farinac. quest. 60. num. 10. Resp. cum Minsingero in cit. §. id legatariis speciali favore concessum esse,* ut testes testamentarij esse possint, cum enim rogati esse debeant, nemo facilè adduceretur ad testimonij actum, si ex testamento nihil consequi posset, verumtamen ipsi hæredi concessum non est, ut testis esse queat, *cit. l. qui testamento,* propterea quòd testamentum jus hæredis principaliter & substantialiter contineat, quandoquidem testamentum sine hæredis institutione non consistit.

7. Nota II. Procurator, in ea causa, quam agit in iudicio, testis esse non potest. Ratio est, quia quis naturà propensus est ad consequendum id cuius causa agere cœpit, quare idem locum habet in Advocato, tutore, administratore, & negotiorum gestore, *l. ult. ff. De testib. iuncta gl. & notat Farinac. quest. 60. n. 158. & 201.* quòd nec finito officio testis esse possit, si commodum eius aut honor inde dependeat, multo verò minùs, potest esse iudex. His adde, si Prælatus pro iuribus Ecclesiæ suo nomine procuratorem instituit, quòd in ea causa testis esse nequeat, uti docet *Bartolus, in cit. l. Qui testam. num. 5. Panorm. hic n. 5.* quandoquidem in tali causa censetur esse actor principalis. Secus autem est, si Prælatus cum Conventu procuratorem constituit, teste *Bart. loc. cit. Felin. hic n. 9. Mascard. Conclus. 3. n. 3.* Secus item est, si Prælatus solus constituit procuratorem, qui nomine Ecclesiæ agat, teste

teste *Mascardon. 7. Farinac. q. 60. n. 165.* & sumitur ex *Baldo in l. Vn. C. Ne quis in sua causa. num. 3.* Si Episcopus Syndicum constituat, qui nomine Ecclesie agat, quod ipsemet iudex esse possit, quia ista non est causa personae sed Ecclesie, & utilitas principaliter respicit Ecclesiam, si ergo Episcopus in tali casu potest esse iudex, multo magis testis, nam iudex facilius repellitur, quam testis, *cap. Cum R. 35. De officio delegati. verb. Cum sint.* Verum tamen si Prælatus seu Rector Ecclesie Collegium non habeat, non potest esse testis in causa Ecclesie, si Procuratorem ipsemet constituit, quia censetur esse Actor principalis, secus est si Procurator generalis ab Episcopo constitutus fuerit, aut si ipsemet Episcopus, tanquam generalis administrator causam agat, ut docet *Panorm. n. 5. Farinac. n. 571.*

CAPITVLVM VII.

Ex parte.

PARAPHRASIS.

Contra Adamum Presbyterum Rectorem Ecclesie Clunodensis, quam canonicè adeptus, amplius triginta annis possederat, miles quidam literas Papales impetrauit, dissimulato quòd esset laicus. In literis ijs destinatis ad iudices delegatos continebatur, si dictus Presbyter filius esset illius, qui proximè in Ecclesia ministravit, aut si publicè fornicariam seu concubinam haberet, ipsum ab Ecclesia illa amoverent; Postea miles per Procuratorem lite motà, quosdam laicos infames, ut testes produxit, sed quamvis contra ipsos Presbyter exceperit, quòd alij eorum manifesti latrones & raptores essent, alij autem jam ante de periurio in iudicio commissio convicti, idque probare vellet Presbyter, tamen iudices testes receperunt, & non obstante appellatione, Presbytero, dum absens esset, Ecclesiam abjudicârunt: quamobrem mandat Eugenius III. alijs iudicibus, si hæc vera esse cognouerint, ut priorum iudicium

rescissâ sententiâ non obstantibus literis confirmationis, si interea à Pontifice impetrata fuerint, eidem Ecclesiam restituant, & adversariis silentium imponant. Sin autem res aliter se habeat, tunc causam audiant, & iudicè definiant, quòd si dictus Presbyter testes pro causa sua adducere velit, eos recipiant, moneantque, ut coram ipsis veritatem edicant.

S Y M M A R I V M.

1. Laicus contra Clericum criminofum si per viam accusationis agere velit, non admittitur; nisi suam aut suorum iniuriam prosequatur, aut nisi crimina excepta sint.
2. Si tamen per viam denuntiationis procedat, & quidem ad emendandum præcisè criminofum, admittitur.
3. Secus, si agit quidem per viam denuntiationis, ad amovendum tamen Beneficiatum propter bonum publicum.
4. Nisi specialiter eius interesset, bona & jura Ecclesie conservare.
5. Aut nisi ageret non tam ad prosequendam denuntiationem, quam ad indicia Prælate præbenda, vi quorum ex officio deinde procedat.
6. In Clericis publicis concubinarijs puniendis hodie servanda est constitutio Tridentini.
7. Periurus nec in criminibus exceptis idoneus testis est.
8. Quamvis opposita exceptio contra testes eorum receptionem ordinariè non impediatur, potest tamen etiam contra iudicem, oppositam exceptionem non statim admittentem quando tenetur, appellari.

Nota I. Querela Laici contra Clericum tanquam criminofum difficilè recipitur. Ita sumitur ex textu, quando dicitur, quòd miles impetrans rescriptum, dissimulavit se laicum esse, quod tamen distinguendum videtur; si enim de crimine agitur criminaliter, seu, per modum accusationis, tum laicus non admittitur ad accusandum, *cap. De catero. 14. h. t. c. Cum P. 10. de Accusationibus, & cap. Laicos. 5. Caus. 2. quæst. 7.* quia eiusdem non sunt conversationis, & oppidò quidam eis infesti existunt,

k k

Exci-